

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ ТА НАУКИ

Збірник матеріалів

**XXVII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

20 лютого 2025 року

Київ 2025

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2025. 385 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 7 від 26.02.2025)

Редакційна колегія:

Голова Трофименко М.В., ректор МДУ, доктор політичних наук, професор;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Іванець Т. М., голова Ради молодих вчених МДУ, кандидат політичних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Омельченко В.Я., доктор економічних наук, професор;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 20 лютого 2025 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

2. Bourdieu, P. Language and Symbolic Power. Cambridge: Harvard University Press, 1991, C. 40-41.
3. Dufour, J. L'impact de l'immigration sur la langue française. Paris: Éditions Linguistiques, 2018, C. 2-7.
4. El Amrani, S. La culture arabe en France: Entre intégration et diversité. Toulouse: Éditions Culturelles, 2019, C. 2-4.
5. Giraud, M. Langue et migration: Les nouvelles dynamiques linguistiques en France. Marseille: Éditions Sociolinguistiques, 2021, C. 57-60.
6. Hachimi, A., Lemaire, C. La francophonie et les langues de l'immigration. Bruxelles: Éditions Multilingues, 2022, C. 17-27.
7. Messaoudi, A., Dupont, M. Les jeunes et la diversité culturelle en France. Paris: Éditions Sociologiques, 2023, C. 30-39.

Новицька Оксана,
кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри грецької філології
Маріупольський державний університет

ДО ПИТАННЯ ПЕРЕКЛАДУ ВУЗЬКОГАЛУЗЕВИХ ТЕРМІНІВ

Стрімкий розвиток науки та техніки став причиною появи не тільки нових приладів та технічних пристроїв, спрямованих на покращення та полегшення життя та побуту людини, а й причиною розвитку економічних та торгових відносин, появою нових професій та перехід вже існуючих на новий рівень. Все це не могло не внести певні зміни й в одну з наймолодших наук, а саме в перекладознавство. Однією з основних функцій перекладу є комунікативно-інформативна функція, адже переклад завжди спрямований на забезпечення можливості спілкування та інформаційного обміну між людьми різної національної та мовної приналежності.

Особливе місце в перекладознавстві займає науково-технічний переклад, який, іншими словами, являє собою переклад термінів, які належать до певної сфери економічної діяльності людини. Розглянемо детальніше, що собою являє поняття «термін». В основі будь-якого терміна лежить дефініція, тобто чітке та стисле визначення певної реалії людської діяльності. Кожній галузі знань притаманна власна термінологічна система, власні терміни, які, в свою чергу, можуть бути вираженими словами, які використовуються одночасно в

різних сферах людської діяльності. М. І. Мостовий визначає термін як слово або словосполучення із історично умотивованим чи умовно закріпленим значенням, що відбиває одне поняття у спеціалізованій галузі знання чи виробництва [3]. В. І. Карабан підкреслює, що наукові терміни є мовними знаками, які репрезентують поняття професійної галузі науки або техніки та становлять суттєву складову науково-технічних текстів [1]. Саме це визначення підкреслює специфічність терміну, яка полягає в тому, що терміни з'являються в ході виробничої або наукової діяльності та функціонують виключно серед людей, які володіють відповідними науковими та виробничими реаліями. Специфічність термінів проявляється й в їх однозначності, адже терміни не мають залежності від контексту або від певної ситуації – значення термінів, навіть якщо термінами виступають багатозначні слова, завжди чітко регламентується екстралінгвістичним макроконтекстом або лінгвістичним мікроконтекстом.

Виходячи з того, що об'єктом є науково-технічна термінологія, а предметом – морські терміни, доцільним буде навести класифікацію термінів морської тематики. Станом на сьогодні не існує чіткої класифікації терміносистеми морської справи, отже ми пропонуємо власну класифікацію морських термінів: 1) технічні морські терміни, які служать для позначення певних частин судна, технічного обладнання та кораблебудування; 2) терміни на позначення морських та внутрішніх водних перевезень; 3) терміни, які використовуються в морському праві; 4) терміни, що використовуються у військово-морській галузі.

Усі терміни морської галузі за своєю будовою можна поділити спираючись на класифікацію А. Я. Коваленко, а саме на прості, які складаються з одного слова (*agent* – *πράκτορας* - агент); складні, які складаються з двох слів та пишуться разом чи через дефіс: *amidships-engines* - *μεσαίο-μηχανές* – мидель двигунів судна, *longshoreman* – *λιμενεργάτης* – докер; *cargo-and-passanger* – *φορτηγό-και-επιβάτη* - вантажно-пасажирський, *course-changing* - *γύρπεδο-αλλαγή* – курс, що міняється. При перекладі терміну з англійської мови в новогрецькій мові зберігається форма складного терміну, а при перекладі українською використовується термін-словосполучення. Такий переклад є цілком виправданим, адже, незважаючи на те, що в українській мові існує такий спосіб словотворення як лексико-синтаксичний спосіб словотворення, за допомогою якого відбувається утворення нових слів у результаті стягнення в одне слово двох або більше, що виражають одне поняття, у випадку перекладу даного терміну варіант «мінливого курсу» або «мінокурс» не будуть еквівалентними.

Терміни-словосполучення, які складаються з декількох компонентів (*antidumping duty* - *δασμός αντιντάμπιν* – антидемпінгове мито). Терміни-словосполучення, які складаються із декількох компонентів: *loyalty contract* – *σύμβαση τακτικού πελάτη* - контракт лояльності; *container terminal* – *τερματικός σταθμός εμπορευματοκιβωτίων* – контейнерний термінал.

Терміни-словосполучення поділяються на три типи. До першого типу належать терміни-словосполучення, компонентами яких є самостійні слова, які можуть вживатися окремо і які зберігають своє значення: dock - λιμάνι - док, ship - πλοίο - судно. До другого типу відносяться такі терміни-словосполучення, які мають один із компонентів виражений галузевим терміном, а другий – словом загальноживаної лексики. Компонентами такого типу можуть бути два іменники, або іменник і прикметник. Цей спосіб утворення науково-технічних термінів більш продуктивний, ніж перший, де два компоненти є самостійними термінами: derrating certificate – πιστοποιητικό μωκτονίας - дератизаційний сертифікат. Характерною властивістю термінів-словосполучень другого типу є те, що другий компонент, тобто іменник, може приймати на себе значення всього сполучення та представляти в контексті самостійний термін. До третього типу відносяться терміни-словосполучення, обидва компоненти яких являються собою слова загальноживаної лексики і тільки сполучення цих слів є терміном. Такий спосіб утворення науково-технічних термінів непродуктивний: free port – ελεύθερο λιμάνι – вільний порт.

Головною умовою вірного перекладу термінів морської галузі є володіння перекладачем термінологією морської справи рідною мовою. Найпоширенішим прийомом для перекладу термінів морської галузі є переклад за допомогою лексичного еквіваленту, який задовольнятиме вимогам, що пред'являються до термінів. У випадках, коли підібрати еквівалент терміну морської галузі є неможливим, доцільним буде застосовувати прийом транскрипції (або транслітерації); прийом описового перекладу або добір загальноживаного слова з близьким значенням.

А. Я. Коваленко звертає увагу на те, що усі терміни об'єднуються в термінологічні системи, які виражають поняття однієї галузі знань. Переклад термінології здійснюється різними прийомами, а саме за допомогою таких міжмовних трансформацій як: лексичні, лексико-семантичні та лексико-граматичні. А. Я. Коваленко визначає два етапи у процесі перекладу терміну: перше – це з'ясування значення терміну у контексті, друге – це переклад значення рідною мовою [2].

Таким чином, переклад термінів морської галузі є доволі відповідальним завданням перекладача, який повинен не тільки обрати вірний перекладацький прийом, а й володіти певними професійними знаннями з галузі морської справи.

Література

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Навчальний посібник. Вінниця: Нова книга, 2001. 303 с.
2. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу. Навчальний посібник. Київ. 2001. 290 с.

3. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови. Підручник для студентів ін-тів і факультетів іноземної мови. Харків: «Основа», 1993. 255 с.

Olena Pavlenko,
Doctor of Philology, Professor, English Philology Department,
Mariupol State University

AI-POWERED TRANSLATION FOR GLOBAL COMMUNICATION

Artificial intelligence has transformed the translation industry, making it faster, more accurate, precise and more accessible than ever before. Machine learning algorithms have enabled the development of powerful translation tools that can quickly and accurately decode vast amounts of text across multiple languages. This technological advancement has irreversibly altered the landscape of the translation industry by breaking down language barriers, thus facilitating communication across the globe. Consequently, this paper delves into additional complexities, including the potential impacts of AI on language diversity and preservation, as well as the legal and regulatory challenges associated with the integration of AI into translation processes.

Focusing on the transformative nature of AI and examining both its remarkable advancements and the challenges that persist, researchers in language technologies and professional translators (Koehn, Philipp: 2020; Chen, Evelin, 2021; Wei, Zhao, Glavas, Goran, Peyrard, Maxime: 2020, Maite, Melero, 2024 and others) delve into the imperative role of context to achieve translation excellence, examine the strategies to overcome the challenges it conveys as well as offer insights into the multifaceted relationship between translation and context.

Furthermore, they critically evaluate the current state of AI-powered translation, identifying its strengths, weaknesses, and potential for future development.

To clarify the issue in question, it comes to be imperative to narrow the scope of the research by focusing on a specific aspect. The following questions can guide this focus: 1) How can AI-powered translation be leveraged to enhance educational experiences? 2) What are the ethical considerations associated with the use of AI for real-time translation in international relations? 3) How can we mitigate bias and ensure fairness in AI-powered translation tools? 4) What strategies can be employed to utilize AI for the preservation of endangered languages? The latter comes closer to the potential possibility of preserving these languages, however, their efficacy is constrained by factors such as data scarcity and linguistic complexity.